

De standaardmethode voorbij

Introductie op het thema

J.J. Hox

Eigenlijk zouden sociaal-wetenschappelijke onderzoekers, naast hun eigen vakgebied, ook nog moeten proberen de methodologische en statistische vernieuwingen bij te houden. In de praktijk is dat echter ondoenlijk. Ter illustratie: aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam wordt door het expertisecentrum Social Research Methodology (SRM) de sociaal-wetenschappelijke methodologische literatuur geïnventariseerd en gecatalogiseerd. Het resultaat is een CD-ROM waaraan jaarlijks ongeveer 3000 publicaties worden toegevoegd. Zelfs wanneer maar tien procent hiervan de moeite waard is, dan nog moet men per jaar 300 publicaties lezen om methodologisch bij te blijven.

Ervaren onderzoekers passen daarom in de praktijk methoden en technieken toe die omschreven kunnen worden met de term 'accepted good practice' (Hox, 1997), dat wil zeggen, methoden en technieken die al jaren in gebruik zijn en waarvan methodologen en onderzoekers inmiddels de sterke en zwakke punten kennen. Dikwijls zijn het ook de methoden en technieken die de kern van het universitaire onderwijs vormen, en waarvoor goede software beschikbaar is. En, heel belangrijk: ze zijn ook bij tijdschriftredacties en reviewers bekend en geaccepteerd. Door je primair van deze technieken te bedienen, kun je je als auteur eigenlijk geen buil vallen.

Mijns inziens zou in kwalitatief hoogwaardig universitair onderzoek zoveel mogelijk gebruik moeten worden gemaakt van 'current best methods'. Current best methods zijn die methoden en technieken, die bij de methodologen goed bekend zijn en waarvan de methodologen zich inmiddels een redelijk beeld van de sterke en zwakke punten hebben gevormd. De omschrijving 'current best methods' is afkomstig uit de managementfilosofie, waarin gestreefd wordt naar een voortdurende bewaking en verbetering van de kwaliteit van het geleverde product. Dat gebeurt in het bijzonder

door het controleren en verbeteren van het productieproces (Deming, 1982). Current best methods spelen bij die kwaliteitsverbetering een belangrijke rol, omdat ze vastleggen en documenteren wat op dit moment de beste manier is om bepaalde doelen te bereiken. In het sociaal-wetenschappelijk onderzoek moeten we met current best methods denken aan methoden en technieken die in principe een verbetering zijn van de geaccepteerde standaardpraktijken, maar die door inhoudelijk georiënteerde onderzoekers nog weinig worden toegepast.

Een belangrijk aspect van current best methods is dat ze *current* zijn; ze omvatten de methoden die op het huidige moment de beste zijn. Daaruit spreekt de verwachting, dat ze op een gegeven moment vervangen zullen worden door nieuwe en betere methoden. Een voorbeeld van zo'n beweging is gemakkelijk te geven. Het gebruik van multiniveau-analyse was zo'n tien jaar geleden voorbehouden aan de experts; slechts enkele statistici en methodologen hielden zich hiermee bezig. Tegenwoordig vermoed ik dat een artikel dat een 'platte' analyse toepast op multiniveau-gegevens door gerenommeerde tijdschriften als het *Tijdschrift voor Onderwijsresearch* of *Pedagogische Studiën* niet meer geaccepteerd wordt. De 'huidige beste methode' is hard op weg om standaardmethode te worden.

Nadenken over de current best methods is daarbij niet alleen de taak van de inhoudelijke onderzoekers. Een belangrijk kenmerk van current best methods is dat ze *beschreven* zijn. Er moet gedocumenteerd zijn om welke methoden het gaat, en er moet uiteengezet worden waarom en hoe die toegepast moeten worden.

Dit nummer van *Pedagogische Studiën* bevat vier methodologische bijdragen. Elk van deze bijdragen beschrijft methoden of technieken die in principe zo toegepast kunnen worden in het onderwijskundig onderzoek. Het eerste

artikel, van De Leeuw, geeft een overzicht van het methodologisch onderzoek naar het verzamelen van gevoelige informatie. Methodologen en statistici hebben hier veel onderzoek naar gedaan en oplossingen voorgesteld, variërend van randomized response (Van der Heijden, 1994) tot computerondersteund interviewen. Veel van de technieken die De Leeuw bespreekt, zijn direct toepasbaar in onderwijskundig onderzoek. Van Hattum en Kef bespreken de toepassing van computerondersteunde interviewmethoden bij onderzoek in scholen en bij jongeren. Een niet te onderschatten voordeel daarvan blijkt te liggen in de datakwaliteit: er zijn goede redenen om aan te nemen dat computerondersteund interviewen leidt tot een betere kwaliteit van de verzamelde gegevens. Het artikel van Wester en Peters gaat over recente ontwikkelingen bij de analyse van kwalitatieve gegevens. Hoewel computerondersteunde kwalitatieve analyse bepaald niet nieuw meer is (vgl. Peters, Wester & Richardson 1989) komen we deze in de praktijk weinig tegen. Het gevolg zijn onderzoeksverslagen waarin alleen melding wordt gemaakt dat er 'een kwalitatieve analyse is uitgevoerd', zonder dat de verslagen technische details bevatten. Daarmee is het betreffende onderzoek in

feite onrepliceerbaar geworden. Het laatste artikel, van Hox, behandelt een aantal statistische simulatietechnieken die eveneens al een tijd beschikbaar zijn. Deze technieken zijn binnen het bereik gekomen van inhoudelijk georiënteerde onderzoekers dankzij de beschikbaarheid van snelle en goedkope computers en vooral dankzij het opnemen van dit soort technieken in standaard-computerprogrammatuur zoals SPSS.

Ik hoop, samen met de andere auteurs, dat lezing van de vier volgende artikelen voor u aanleiding zal zijn een aantal van deze technieken ook in uw eigen onderzoek toe te passen.

Literatuur

- Deming, W.E. (1982). *Quality, productivity, and competitive position*. Cambridge: MIT.
- Heijden, P.G.M. van der (1994). *Hoe te leven met statistiek*. Oratie, Universiteit Utrecht.
- Hox, J.J. (1997). *Er is nieuws onder de zon*. Oratie, Universiteit Utrecht.
- Peters, V., Wester, F. & Richardson, R. (1989). *Kwalitatieve analyse in de praktijk en Handleiding bij Kwalitan*. Nijmegen: ITS.